

eBoeken. Hoe werkt het en wat kun je ermee? En wat niet?

Posted on 21 februari 2026 by Gastauteur

*door Eric Jan van Dorp**

Het digitale eBoek zou de toekomst van het boek zijn, zo werd lange tijd gedacht. En inderdaad neemt het digitale boeklezen toe, maar niet zozeer via de digitale boekenverkoop. Waarom zou je boeken niet gewoon op je telefoon lezen, in plaats van op een speciale eReader? En waarom zijn niet alle boeken geschikt als eBoek? Eric Jan van Dorp, mede-uitgever van Uitgeverij Blauwburgwal, geeft antwoord op alle vragen.

Een eBoek (of *eBook* in het Engels) lijkt vooral een handige technische vorm, maar het raakt ook aan grotere vragen. Wie bepaalt wat u leest, hoe u het kunt bewaren en onder welke voorwaarden u toegang houdt. In een tijd waarin informatie steeds vaker via platforms loopt, is lezen niet alleen een privézaak. Het is ook een maatschappelijk onderwerp. eBoeken maken boeken direct beschikbaar, maar ze maken lezers ook afhankelijker van apparaten, winkels en accounts.

Een eBoek is in de kern een digitaal boekbestand dat u kunt lezen op een eReader, tablet, telefoon of computer. Het kan een roman zijn, een studieboek, een rapport of een tijdschrift. Anders dan een website is een eBoek meestal een afgerond product met hoofdstukken, paginanummers of een inhoudsopgave. U koopt of leent het vaak via een online winkel of bibliotheekdienst. Technisch gezien is het dus niet één ding, maar een verzamelnaam voor meerdere bestandsvormen. En juist die bestandsvorm bepaalt hoe prettig het leest, hoe lang het meegaat en op welke apparaten u het kunt gebruiken.

De wortels van het eBoek gaan terug tot de vroege digitalisering van teksten. Een bekend startpunt is Project Gutenberg, dat in 1971 begon met het digitaal beschikbaar maken van teksten, met als eerste een digitale versie van de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring. In die beginjaren ging het vooral om eenvoudige platte tekst. Pas later kwamen standaardformaten, digitale winkels en eReaders die speciaal zijn gemaakt om lang te kunnen lezen. Het eBoek is dus niet plots ontstaan, maar gegroeid uit een combinatie van techniek, distributie en een veranderende leescultuur.

Twee hoofdformaten: pdf en ePub

In de praktijk komt u vooral pdf en ePub tegen. Een pdf is bedoeld om er overal hetzelfde uit te zien: vaste pagina's, vaste opmaak, vaak identiek aan een drukproef of een rapport. Een ePub is gemaakt om mee te bewegen met uw scherm. Het is eerder te vergelijken met een flexibel document dat zich aanpast aan uw instellingen. Dat verschil klinkt klein, maar u merkt het direct bij lezen. Bij pdf schuift u soms heen en weer of zoomt u in en uit. Bij ePub past de tekst zich aan, waardoor u vooral leest en minder bedient.

Het gekozen formaat bepaalt hoe toegankelijk een tekst is. Pdf is sterk voor documenten waarbij de vorm belangrijk is, zoals formulieren, handleidingen met vaste tabellen, of rapporten met een strakke lay-out. ePub is meestal beter voor doorlopende tekst, omdat de regels en pagina's zich aanpassen. Dat maakt ePub vaak prettiger voor langere leestijden, zeker als u de letters groter wilt zetten. Het gaat dus niet alleen om smaak, maar om bruikbaarheid. Wie eBoeken serieus wil gebruiken, doet er goed aan om pdf te zien als vaste pagina en ePub als meeschalende tekst, met elk hun eigen logica.

Lezen op een eReader

Een eReader is een apparaat dat is gebouwd voor lezen, niet voor alles tegelijk. Veel eReaders gebruiken e-ink, een schermtechniek die oogt als papier en weinig energie verbruikt. Daardoor kan de batterij lang meegaan en leest het rustiger dan een fel verlicht tabletscherm. U bladert, markeert en zoekt, zonder voortdurend meldingen of verleidingen tegen te komen. Dat is ook meteen een interessant punt: de eReader is een digitaal apparaat dat juist ontworpen is voor aandacht en concentratie. Lezen wordt weer een activiteit op zichzelf, in plaats van een zijspoor naast nieuws, mail en sociale media.

Het grote voordeel van ePub op een eReader is dat u het lezen naar uw hand zet. U kunt het lettertype vergroten, de regelafstand aanpassen en vaak ook marges en contrast wijzigen. Dat helpt bij vermoeide ogen, kleinere letters en langer lezen. Bij pdf is dat meestal lastiger, omdat de pagina vaststaat. Zoom werkt wel, maar dan past niet alles meer op het scherm en moet u vaker schuiven. Voor lezers die comfort zoeken, maakt dit verschil veel uit. Daarom zijn romans en non-fictie in ePub doorgaans prettiger, terwijl pdf beter blijft voor documenten die u bekijkt in plaats van echt leest.

Een goed eBoek biedt meer dan alleen tekst. U kunt zoeken op woorden, snel naar hoofdstukken springen via een inhoudsopgave en bladwijzers zetten. Veel lezers gebruiken ook markeringen en notities, bijvoorbeeld bij politieke essays of boeken over geschiedenis en samenleving. Dat verandert de manier waarop u leest en terugleest. Het boek wordt minder lineair en meer een persoonlijke kennisbron. Tegelijk blijft het stille voordeel dat alles netjes bewaard wordt, zonder losse papiertjes. Wie gewend is aan onderstrepen en terugzoeken, merkt dat digitale functies vaak sneller werken dan bij papier, zolang het formaat en de software goed zijn ingericht.

Toegankelijkheid

eBoeken kunnen drempels verlagen. Grotere letters, betere contrasten en soms ondersteuning voor voorlezen maken lezen haalbaarder voor mensen met zichtproblemen of leesbeperkingen. Ook het simpele feit dat u geen zware boeken hoeft te dragen, helpt. Maar inclusie heeft een tweede kant: toegang vraagt een apparaat, een account en digitale basisvaardigheden. Als diensten te ingewikkeld

worden, haken mensen af. De vraag is dus niet alleen of eBoeken technisch toegankelijk zijn, maar ook of ze sociaal toegankelijk blijven.

Amazon is wereldwijd een dominante speler met Kindle als bekend merk. Het bedrijf combineert apparaten, winkel en een eigen bestands- en accountwereld. Dat levert gemak op, maar het versterkt ook ecosysteemdenken: alles werkt het soepelst als u binnen één omgeving blijft. Een belangrijk begrip hierbij is DRM, digitale beveiliging die kan bepalen wat u met een eBoek mag doen, zoals kopiëren of overzetten. Voor lezers is het nuttig om te beseffen dat gemak vaak samenhangt met minder vrijheid.

In Nederland is Kobo sterk zichtbaar, mede door de koppeling met Bol.com. Voor veel lezers is Bol de praktische ingang, bijvoorbeeld via een abonnement of via de Kobo-app of eReader-omgeving. Voor veel lezers is dat voordeel vooral eenvoud: één bekende winkel, één bibliotheek op uw apparaat, en weinig technische stappen om te beginnen.

Bibliotheken en eBoeken

De bibliotheek is in Nederland ook digitaal, via de Online Bibliotheek. Daar leent u eBoeken en luisterboeken met lidmaatschapvoorwaarden, zoals aantallen en leentermijnen. Dat lijkt op papier eenvoudig, maar achter de schermen zit een complex model van licenties en afspraken met uitgevers. Voor de samenleving is dit relevant: het gaat over publieke toegang tot boeken in een digitale markt.

Wie digitaal leest, laat sporen na. Platforms kunnen in principe registreren welke pagina u bereikt, hoe lang u leest, waar u stopt en welke passages u markeert. Dat hoeft niet altijd te gebeuren, maar het kán, en het is technisch eenvoudig. Voor een doelgroep die geïnteresseerd is in politiek en samenleving is dit een belangrijk aandachtspunt. Lezen is traditioneel een privéruimte. Zodra die ruimte via accounts, cloudbibliotheken en synchronisatie loopt, ontstaat een nieuwe vraag: wie ziet uw leesgedrag, en met welk doel.

Veel mensen zeggen: ik heb een eBoek gekocht, maar juridisch voelt het vaak meer als een gebruiksrecht dan als bezit. Bij papieren boeken bepaalt u zelf wat u ermee doet. Bij eBoeken kunnen voorwaarden gelden via accounts en DRM. Dat verschil is niet alleen theoretisch. Het bepaalt of u een boek kunt overzetten naar een ander apparaat, of u het kunt bewaren zonder platform, en of het beschikbaar blijft als een dienst verandert.

De plussen en minnen

De voordelen zijn reëel en voor veel lezers doorslaggevend. U neemt duizenden titels mee zonder gewicht. U kunt direct beginnen met lezen, ook op reis. U kunt lettergrootte en contrast aanpassen. U kunt zoeken, markeren en terugvinden. Voor wie veel non-fictie leest, is dat praktisch. Ook prijsacties en abonnementsmodellen spelen mee. Voor sommige mensen betekent dit simpelweg: meer lezen, vaker lezen, langer volhouden.

Tegenover gemak staat afhankelijkheid. U bent afhankelijk van een apparaat dat stuk kan gaan, van een account dat toegang regelt, en van platforms die regels kunnen aanpassen. Ook is er de vraag of digitaal lezen de drempel verlaagt of juist verhoogt voor mensen die minder digitaal vaardig zijn. Verder speelt marktmacht: als een klein aantal bedrijven de winkel, het apparaat en de distributie beheert, verschuift invloed van publieke instellingen naar commerciële partijen, zoals de grote jongens Bol en Amazon.

Lezen op een telefoon of tablet

U kunt eBooks ook prima lezen op een telefoon of tablet. Dat is handig, omdat u altijd iets bij u heeft. Voor even een hoofdstuk in de trein, een paar pagina's voor het slapen of snel iets opzoeken werkt dat goed. Toch merken veel mensen dat lang lezen op een telefoon of tablet minder prettig is. Het scherm straalt licht uit, vaak ook nog met felle kleuren en veel contrast. Zeker in de avond kunnen uw ogen daar sneller moe van worden. U houdt het vaak korter vol en u raakt eerder afgeleid, omdat hetzelfde apparaat ook meldingen, mail en nieuws binnenbrengt.

Daarom vinden veel lezers een eReader prettiger voor langere sessies. Een eReader is gemaakt om te lezen en niets anders. Het scherm oogt rustiger, als papier, en veel apparaten hebben alleen een zachte frontverlichting in plaats van een fel verlicht scherm. U kunt daardoor langer geconcentreerd blijven lezen, ook als u de lettergrootte wilt aanpassen.

Voor pdf's ligt het net iets anders. Een pdf is een vaste pagina en die werkt op een tablet vaak beter dan op een eReader, omdat u makkelijker kunt zoomen, draaien en scrollen. Als het om een document gaat met niet te veel tekst, of om een rapport dat u vooral even wilt bekijken, is een tablet dus prima geschikt. Voor lange

teksten, zoals boeken en essays, is een ePub op een eReader meestal de comfortabelste keuze.

Volwassen aantallen per jaar

Er is geen perfecte teller die exact meet hoeveel eBoeken mensen echt 'uitlezen'. Wat wel goed meetbaar is, zijn de twee grootste stromen die dicht tegen lezen aan zitten: verkoop en bibliotheekuitleningen. Samen geven die een bruikbaar beeld van de schaal.

In 2025 zijn in Nederland ruim drie miljoen losse eBoeken verkocht. Dat staat in de jaarcijfers over de boekenmarkt die op 22 januari 2026 zijn gepubliceerd.

Daarnaast zijn er in 2025 via de Online Bibliotheek ongeveer zes miljoen eBoeken geleend. De KB publiceerde dit eveneens op 22 januari 2026, met daarbij ook de groei ten opzichte van 2024.

Als u deze twee grote stromen optelt, komt u in 2025 uit op grofweg negen miljoen 'eBoek-transacties' (verkocht plus geleend). Dat is geen één-op-één met negen miljoen volledig gelezen boeken, omdat een deel niet wordt uitgelezen en omdat sommige lezers zowel kopen als lenen. Maar het laat wel zien dat eBoeken als leesvorm inmiddels een massafenomeen zijn.

Neemt het lezen van eBoeken toe?

Ja, maar niet overal op dezelfde manier. Bij bibliotheken is de groei duidelijk. In 2025 waren er ongeveer vijf procent meer digitale uitleningen dan in 2024, en het aantal eBoek-uitleningen steeg met circa drie procent. In 2024 lag het aantal eBoek-uitleningen rond 5,8 miljoen en dat was al hoger dan in 2023.

Bij losse verkoop is het beeld stabieler. Het afzetaandeel van eBoeken in de Nederlandstalige boekenmarkt ligt rond de negen procent en blijft al meerdere jaren ongeveer gelijk.

De verschuiving zit vooral in het kanaal. Abonnements- en streamingdiensten nemen een steeds groter deel van de digitale omzet voor hun rekening. In 2025 kwam volgens de marktdata een groot deel van de digitale omzet via abonnementen binnen, en dat aandeel is de laatste jaren duidelijk gestegen. De korte versie is dus: het digitale lezen groeit, maar vooral via lenen en

abonnementen, niet door een snelle toename van losse eBoek-verkoop.

Het is niet exact te zeggen hoe groot het deel is van alle uitgebrachte titels dat ook als eBoek verschijnt, omdat 'uitgebrachte boeken' verschillende werelden omvat. Algemene boeken, studie- en wetenschappelijke uitgaven, zelfpublicaties en heruitgaven lopen door elkaar. Bovendien krijgt ieder formaat van een titel in de praktijk een eigen registratie, waardoor 'aantallen titels' per bron uiteen kunnen lopen.

Wat wél hard zichtbaar is, is de omvang en groei van grote collecties. De Online Bibliotheek had in 2025 bijna 50.000 eBoeken beschikbaar. Voor 2024 wordt ook een orde van grootte van rond de 46.000 eBoeken genoemd, met groei ten opzichte van het jaar ervoor. Dat zegt vooral iets over beschikbaarheid binnen het bibliotheekmodel, niet over de totale markt.

Het aandeel eBoeken in de daadwerkelijke afzet is al jaren stabiel rond negen procent van alle verkochte boeken in Nederland. Tegelijk is de beschikbaarheid voor lezers duidelijk breed, omdat dus zowel commerciële platforms als bibliotheken grote collecties aanbieden en die collecties nog groeien.

Digitale boeken bij uitgeverij Blauwburgwal

Een deel van de collectie van onze Uitgeverij Blauwburgwal is digitaal te lezen. Voor de titels die veel grafieken en tabellen bevatten waarbij kleur een belangrijke rol speelt, geldt dat deze niet als eBoek verschijnen omdat ze de grafieken en tabellen op een zwartwit eReader dus niet goed weergeven.

Het boek aanbieden als pdf zou een optie zijn, maar omdat de niet legale verspreiding van pdf-bestanden erg gemakkelijk is (je verstuurt het met een mailtje), wordt deze optie niet aangeboden. Kijk op de site van Uitgeverij Blauwburgwal om te zien welke van onze boeken (de meeste) wél digitaal beschikbaar zijn!

Eric Jan van Dorp *is mede-uitgever van Uitgeverij Blauwburgwal.*

Wynia's Week*verschijnt drie keer per week, 156 keer per jaar, met jaarlijks duizend artikelen, video's en podcasts. De donateurs maken dat mogelijk.* ***Doet u al mee? Hartelijk dank!***